

Tilgængelighed til friluftsfaciliteter er vigtig, og denne handicapvenlige fiskebro er etableret ved Det marine Center, Kær Vestermark i Sønderborg Kommune. Foto: Bent Albæk 2019.

Gode råd om tilgængelighed

Af Berit Charlotte Kaae

Er erfaringer fra tidligere projekter kan hjælpe nye projekter. Københavns Universitet gennemførte i 2019 en spørgeundersøgelse med de 115 projekterne, som havde fået støtte fra Nordea-fondens kyst-pulje. På baggrund af 77 besvarelser fra projekterne, er her opsamlet en række erfaringer og gode råd om tilgængelighed, som projekterne selv anbefaler til kommende projekter. Indledningsvis præsenteres nationale data omkring tilgængelighed fra rapporten Blåt Friluftsliv i Danmark.

NATIONALE DATA OM TILGÆNGELIGHED SOM BARRIERE FOR FRILUFTSLIV

En national repræsentativ undersøgelse af vandorienteret friluftsliv i Danmark (Kaae, Olafsson & Draux 2018) har bl.a. undersøgt 26 forskellige barrierer for folks deltagelse i vandfriluftsliv herunder flere barrierer for tilgængelighed. Undersøgelsen omfatter 10.291 besvarelser fra både folk, der deltager i vandfriluftsliv (77,6 % af den voksne befolkning 18-80 år), 10 % der kun deltager i landfriluftsliv og 12,4 %, der ikke deltager i friluftsliv.

Resultaterne viser, at afstand er en væsentlig barriere, idet 20 % af vandfriluftsudøverne og 21 % af landfriluftsudøverne oplever, at aktivitetsmulighederne ligger for langt væk, mens kun 8 % af ikke-friluftsudøvere ser det som en barriere. Vanskelig tilgængelighed med offentlig transport er en barriere for 5-9 %. Ligeledes oplever 3-4 % vanskelig adgangsforhold til aktivitetsstedet (fx mangel på veje, stier, for stejlt, for få p-pladser o. lign) som en barriere, mens vanskelig færdsel på selve aktivitetsstedet med kørestol, klapvogn m.m. (fx for stejlt, trapper, for blødt underlag m. m.) er en barriere for 2-3 %.

Ser vi på sociale barrierer, har 12 % ikke har nogen at følges med eller deltage i aktiviteten sammen med, og 2 % har vanskeligheder med at komme ind i en klub. Herudover oplever 7-9 % trængsel og for mange mennesker som en barriere. Økonomiske barrierer omfatter, at 7-11% ikke har råd til at deltage eller synes, det er for dyrt. Endvidere er der 9-13 %, der mangler viden om de eksisterende muligheder for vandfriluftsliv.

Så tilgængeliggørelse både **fysisk, socialt, økonomisk og informationsmæssigt** er noget, som projekter bør overveje, når de etablerer nye faciliteter og aktiviteter.

Erfaringer og gode råd til kommende projekter

Tilgængelighed er en forudsætning for, at folk kan deltage og bruge de mange nye kystfaciliteter og - aktiviteter, der er etableret med støtte fra Nordea-fondens kyst-pulje. Projekterne blev derfor spurgt, om de har nogle erfaringer og gode råd til andre projekter omkring tilgængelighed, fx. hvad de har gjort, og hvad det har betydet for dem. Resultaterne viser, at tilgængelighed er mange ting ud over den rent fysiske tilgængelighed – fx den sociale tilgængelighed. Besvarelserne er tematiseret og opsamlet nedenfor.

Hvem skaber projektet øget tilgængelighed for

Som det ses i figur 1, skaber projekterne især adgang for nye brugergrupper (70 %) og øget offentlig adgang (64 %). Godt en tredjedel (35 %) skaber tilgængelighed for alle herunder fx kørestolsbrugere m.m. Knap en tredjedel (31 %) har øget tilgængeligheden ved, at flere foreninger nu deler adgang i fællesskab, mens det for 30 % kun er kommet øget tilgængelighed for klubbens eller foreningens egne medlemmer. Herudover nævner 19 % andet, som ofte er en uddybelse af hvilke grupper, der får øget adgang, eksempelvis naboklubben, roere, turister osv.

Figur 1: Projekternes besvarelse af spørgsmål om "Hvilke grupper giver projektet øget adgang til?" (n=77).

Den mobile opdagelsesplatform i Agger Havn skaber offentlig adgang for alle inkl. kørestolsbrugere. Foto: Otto Læggaard 2019.

FYSISK TILGÆNGELIGHED

Fysisk tilgængelighed er en forudsætning for at kunne anvende friluftsfaciliteterne og bør tænkes ind i udformningen, så også folk med funktionsnedsættelser får adgang. Ifølge Det Nationale Forskningscenter for Velfærd vurderer 26 % (svarende til ca. 750.000 personer) af befolkningen mellem 16-64 år, at de har en fysisk funktionsnedsættelse, og 9 % (svarende til ca. 250.000 personer) vurderer, at de har en psykisk funktionsnedsættelse (Damgaard et al., 2013). De fysiske funktionsnedsættelser dækker over alt fra sygdomme, allergier, kommunikationsbesvær, bevægelse og sansehandicap mm. (Damgaard et al., 2013). Ifølge Socialforskningsinstituttet har cirka hver femte dansker (svarende til 700.000 personer) et vedvarende helbredsproblem eller funktionsnedsættelse (Sigbrandt & Pedersen, 2011). Personer med funktionsnedsættelse deltager mindre i kultur- og fritidsaktiviteter (Det Centrale Handicapråd (2020). Universelt design kan hjælpe med at gøre udearealer og faciliteter tilgængelige for alle. Når fx kørestole kan komme frem, øges tilgængeligheden også for barne- og klapvogne m.m., og flere kan deltage i eller iagttage aktiviteterne. Se fx Kramer (2013) for inspiration til design.

Et af projekterne nævner, at projektet er lavet i samarbejde med Handicaprådet, der har været med i valg af materialer og udformning. Flere projekter nævner, at fysisk tilgængelighed er tænkt ind: "Man kan komme rundt i hele centret, kørestolsbrugere har adgang til hele projektet" og "broen er nu

sikker at færdes på, og der er sikret en plan overgang fra bro til land- og havnefæste, og hvis man har behov for det, kan der parkeres tæt på broen." Andre har en handicapvenlig badebro med stor aktivitet, både sommer og vinter. Tilgængeliggørelse kan dog være vanskelig: et projekt ligger på en mole, hvilket begrænser handicaptilgængeligheden, og et andet projekt nævner, at de ikke kan etablere adgang til badning med lift o. lign., men i stedet har etableret en udendørs koldtvandsbruser. Særlige tiltag omfatter fx kørestole med brede dæk til brug på Vadehavet, som imidlertid ikke bruges så meget. Det kan dog evt. skyldes manglende kendskab til denne mulighed.

SOCIAL TILGÆNGELIGHED

Bredere tilgængeliggørelse

Et centralt spørgsmål er, hvem projektet/aktiviteten skaber tilgængelig for – er det kun for medlemmer i klubben, for flere klubber sammen, eller er det åbent for lokalsamfundet og for udefrakommende som fx turister?

Flere nævner, at en bredere tilgængeliggørelse samtidig kan styrke klubben og lokalområdet: "Projektet er generelt målrettet nye brugere, nye aktiviteter og turister. Samtlige elementer udvider samtidig mulighederne for de lokale. De lokale er den primære målgruppe, men dette opnås ved at inddrage mange flere i de eksterne målgrupper."

Et projekt nævner: "For os var det vigtigt, at projektet var en gæstfri invitation til at tage ophold på havnearealet på en meningsfuld og sjov måde. Både for lokalsamfundet og for de mange mennesker, der gæster Sjællands Odde - både fra fritidshusene og sejlene fra havet. Så Vandeksperimentariet er frit tilgængeligt for alle." Et andet projekt har fokus på en bredere inddragelse på tværs af alder og erfaring: "Vi arbejder med et bredt udvalg af aktiviteter, som åbner op for, at mange kan være med: unge og gamle, begyndere og øvede etc."

Projekternes nye/forbedrede faciliteter og muligheder har i mange tilfælde givet medlemsstigninger og større aktivitet: "Vi havde enkelte vinterbadere, men efter at vores sauna blev sat op, er der oprettet et saunalaug med mere end 100 medlemmer."

Nogle projekter har en bred målgruppen rettet mod bl.a. turister: "Vi har stor erfaring fra vore 3 foregående udstillinger, der alle har været succesrige og gavnlige for turisme og erhvervsliv. Vi har i høj grad bidraget til et stærkt stigende besøgstal med alle vore udstillinger, og vi er overbevist om, at den nye udstilling atter vil lokke besøgende til. Det gælder om at være forudseende m.h.t. aktiviteter og præsentation af projektet."

Invitere ind i fællesskabet

De nye faciliteter/oplevelser styrker også tilgængelighed til fællesskaber: "Med sauna og vildmarksbad ser vi fællesskaber opstå omkring badeture og den daglige organisering omkring saunaen. Vi har på selve Fristedet oprettet en lounge med fri adgang for alle, hvor der altid er kaffe på kanden og tid til en snak. Sauna-brugerne får derved også indblik i, hvad der ellers er af aktiviteter, klubber og foreninger på Fristedet - og foreningerne får øjnene op for, hvor godt en sauna/badetur kan gøre for krop og sjæl. Vi arbejder med en kultur på Fristedet, hvor man inviterer andre ind i sit fællesskab, og her har vi særligt fokus på de mere sårbare borgere."

Et andet projekt nævner: "Vi har afholdt åbne SUP-træninger, som har gjort det mere tilgængeligt for borgere i byen og omegnen at komme ned i havnen og få naturoplevelser på vandet og være en del af fællesskabet i foreningen. I forhold til skoler og uddannelsesinstitutioner har det været sværere at trække i gang end forventet. Men det er en ny sportsgren i Danmark og det skal nok komme. Fokus er på instruktørgruppen og fortsat at udvikle på den."

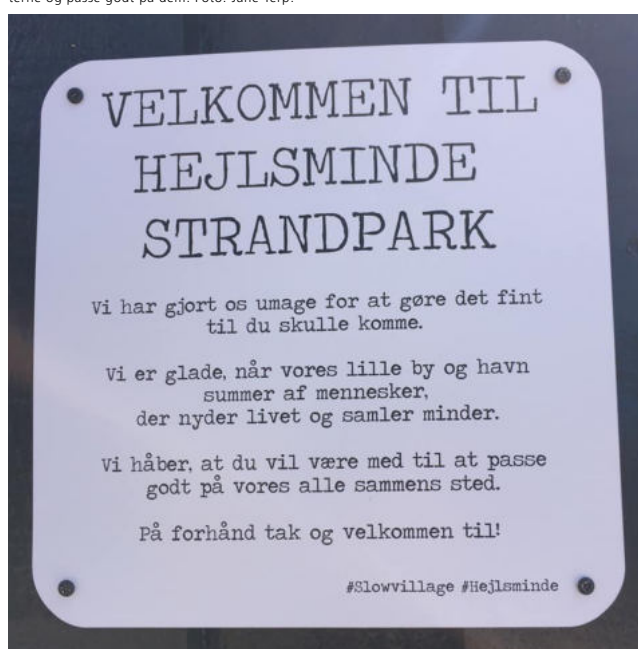
Samarbejde øger tilgængelighed

Flere nævner, at samarbejdsprocessen foreninger imellem har haft stor betydning for tilgængeligheden - både foreninger imellem - men også for nye brugergrupper. Et andet projekt påpeger vigtigheden af at tage ejerskab: For at få projektet godt igennem, har det været vigtigt at opdele det i to dele - offentlig og forening. Der er nødt til at være en gruppe, der tager ejerskab, først derefter kan vi tilbyde det til alle.

Tidsmæssig deling af faciliteter

Nogle faciliteter har perioder, hvor de ikke anvendes og kunne være tilgængelige for andre grupper. Det kan være tider på dagen, ugen eller året, hvor de kunne deles og dermed blive tilgængelige for flere. Et projekt nævner: "Foreningen har åbnet op for, at ungdomsskolen kan benytte foreningens faciliteter og udleveret nøgle." Et andet projekt oplever dog udfordringer: "Vi har i hele projektforløbet forsøgt at inddrage kommunen økonomisk i projektet, med henvisning til at skoler, andre foreninger etc. kunne bruge faciliteterne i sommermånederne, hvor vi ikke selv har behov. Dog uden resultat indtil nu, trods energisk bearbejdning af såvel byrådsmedlemmer og borgmester. Vi råder andre til at gøre det samme, med håb om mere forståelse hos deres myndigheder."

Hejlsminde Strandpark indviede i 2019 Samværspladsen og skilte inviterer folk til at bruge faciliteterne og passe godt på dem. Foto: Jane Terp.

Bookingsystem

For nogle typer faciliteter og aktiviteter kan det være hensigtsmæssigt at have tilmelding, booking, eller andet, der reserverer plads på et givent tidspunkt og fordeler benyttelsen. Et projekt nævner: "Vandshelters skal være til brug for alle. Vi forventer, at shelters skal bookes i et bookingsystem, der er åbent for alle."

Lovmæssige begrænsninger

Tilgængelighed har også begrænsninger: "Vi er begrænset af sølovens regler m.h.t. forsikring af deltagerne - vi kan ikke med nuværende forsikringsmuligheder invitere 'folk ind fra gaden' mod evt. betaling for at prøve teknikken af. Det skal være deltagere, som har planer om at blive medlem på sigt."

Ejermæssig sikring af tilgængelighed

"Vi er et lokalråd, der har søgt midlerne og overladt udførelsen til frivillige, som også for de flestes vedkommende er en del af den nye forening, der driver faciliteterne fremadrettet. Lokalrådet har bevaret ejerskabet og lejer ud for 1 kr. om året (+ forsikringer) - det gør vi for at sikre, at vi kan kræve, der skal være mulighed for adgang til alle, så en ny forening ikke begrænser adgangen."

Regulering af tilgængelighed

Fri tilgængelighed kan give problemer. Et projekt nævner: "Husene er etableret, for at alle besøgende på havnen kan bruge dem, og vi kan skabe mere samvær i byen. Men erfaringer fra andre havne viser, at det er nødvendigt at regulere adgangen ind i husene (ikke til pladsen), således vi ikke bliver ramt af utilsigtet brug og hærværk. Vi overvejer i øjeblikket løsningen af dette dilemma."

INFORMATION ØGER TILGÆNGELIGHED

Synliggøre mulighederne & PR

Information og synliggørelse er en forudsætning for, at folk opdager og benytter de nye faciliteter og oplevelsesmuligheder, der bl.a. skabes gennem projekterne. Det kan ske gennem mange kanaler som fx pressen, på de sociale medier og i alle relevante Facebook grupper lokalt og nationalt. Omtale i lokalaviser når også ud til mange i lokalområdet. Det kan også være at invitere folk ind til selv at prøve, som et projekt nævner: "Hvis tilgængelighed også kan betyde mulighed for, at folk frit kan prøve en foreningsaktivitet, så har vi et råd: Synlighed, synlighed, synlighed."

I Hejlsminde Strandpark er der etableret fire småhuse og en samværsplads, som inviterer alle ind.
Foto: Jane Terp.

Andre projekter savner lidt mere fokus på, hvordan de bliver synlige: "Her kunne vi godt bruge gode råd fra andre i forhold til markedsføring. Det ville være fint, hvis der tidligt i projektforløbet kunne uddeles noget materiale om PR-delen (se link til Nordeas 'Vejledning til kommunikation af projektet' sidst i dette dokument)."

Ambassadører

Informationer om projekter og de nye muligheder kan også gøres tilgængelige gennem bred inddragelse og skabelse af 'ambassadører': "Vi har inviteret en meget sammensat gruppe ind til et borgermøde, hvor de fik mulighed for at få indflydelse på arrangementets indhold. Det, som har betydet mest, har været, at vi har været flere om at fortælle om projektet. Vi har f.eks. haft stor gavn af, at de frivillige har fortalt vidt og bredt om faciliteten og aktiviteterne."

Et råd kan således være: "Inddrag mange aktører fra starten. Det behøver ikke være store roller de spiller. Bare de er med på en eller anden måde. Så bliver de en slags ambassadører for jer."

Tilgængelighed omfatter også synliggørelse af de nye friluftsmuligheder som her i projektet Aktivt Liv Ved Fjorden. Foto: Aktivt Liv Ved Fjorden.

Tilgængeliggøre viden og formidling

Et af projekterne (Museum Østjylland) har siden 2016 arbejdet seriøst med tilgængelighed i udstillinger og projekter. Museet og udstillingerne i Grenaa kalder sig "Danmarks mest tilgængelige museum." De erfaringer deler de gerne ud af. De har også arbejdet med viden og formidling, så det er tilgængelig for forskellige målgrupper. Det gælder bl.a. 0-6 års aldersgruppen, hvor museer, forsynings, biblioteker, naturcentre bør stille deres viden til rådighed til dem - det er en meget taknemmelig gruppe at arbejde med, for alt er nyt og spændende for dem.

MERE VIDEN

Kaae, B.C., Olafsson, A.S., & Draux, H.H. (2018) **Blåt friluftsliv i Danmark**. 174 side. Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, KU. http://static-curis.ku.dk/portal/files/192110710/Bl_rFriluftsliv_020318.pdf%20

Damgaard, M., Steffensen, T. & Bengtsson, S. (2013). **Hverdagsliv og levevilkår for mennesker med funktionsnedsættelse - en analyse af sammenhænge mellem hverdagsliv, samliv, udsathed og type og grad af Funktionsnedsættelse**. [PDF] København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, S. 33-194. Tilgængelig på <https://www.vive.dk/media/pure/4969/275755>

Kramer, U. (2012). **Udearealer for alle – sådan planlægges et tilgængeligt udemiljø**. 2. udgave. Charlottenlund: Forlaget Dansk Standard, 143 sider.

Det Centrale Handicapråd (2020) **Kultur og fritid - Mennesker med handicaps deltagelse i kultur- og fritidslivet**. Link: <https://dch.dk/kultur-fritid>

Nordea-fonden (2020) **Vejledning til kommunikation af projektet**. Link: <https://nordeafonden.dk/sites/nordeafonden.dk/files/media/document/Vejledning%20til%20kommunikation%20af%20st%C3%B8ttede%20projekter%20%28januar%202021%29%20-%20EHW.pdf>

Berit C. Kaae, Københavns Universitet, IGN, 2021
bck@ign.ku.dk

KØBENHAVNS
UNIVERSITET

NORDEA
FONDEN